

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 18. oktobra 2022 *

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Evropska družba – Direktiva 2001/86/ES – Udeležba delavcev v postopku sprejemanja odločitev evropske družbe – Člen 4(4) – Evropska družba, ustanovljena s preoblikovanjem – Vsebina sporazuma, doseženega s pogajanjem – Izvolitev predstavnikov delavcev za člane nadzornega sveta – Volilni postopek, ki določa ločen krog glasovanja za predstavnike sindikatov“

V zadevi C-677/20,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) z odločbo z dne 18. avgusta 2020, ki je na Sodišče prispela 11. decembra 2020, v postopku

Industriegewerkschaft Metall (IG Metall),

ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft

proti

SAP SE,

SE-Betriebsrat der SAP SE,

ob udeležbi

Konzernbetriebsrat der SAP SE,

Deutscher Bankangestellten-Verband eV,

Christliche Gewerkschaft Metall (CGM),

Verband angestellter Akademiker und leitender Angestellter der chemischen Industrie eV,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, L. Bay Larsen, podpredsednik, A. Arabadjiev, predsednik senata, A. Prechal, predsednica senata, E. Regan, P. G. Xuereb, predsednika senatov, L. S. Rossi, predsednica senata, D. Gratsias, predsednik senata, M. L. Arastey Sahún, predsednica senata,

* Jezik postopka: nemščina.

S. Rodin, F. Biltgen (poročevalec), N. Piçarra, N. Wahl, sodniki, I. Ziemele, sodnica, in J. Passer, sodnik

generalni pravobranilec: J. Richard de la Tour,

sodni tajnik: D. Dittert, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 7. februarja 2022,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Industriegewerkschaft Metall (IG Metall) in ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft S. Birte Carlson, Rechtsanwältin,
- za SAP SE K. Häferer-Duttiné, P. Matzke in A. Schulz, Rechtsanwälte,
- za Konzernbetriebsrat der SAP SE H.-D. Wohlfarth, Rechtsanwalt,
- za Christliche Gewerkschaft Metall (CGM) G. Gerhardt, Prozessbevollmächtigter
- za nemško vlado J. Möller in R. Kanitz, agenta,
- za luksemburško vlado A. Rodesch, avocat,
- za Evropsko komisijo G. Braun in B.-R. Killmann, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 28. aprila 2022

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(4) Direktive Sveta 2001/86/ES z dne 8. oktobra 2001 o dopolnitvi Statuta evropske družbe glede udeležbe delavcev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 4, str. 272).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med, na eni strani, Industriegewerkschaft Metall (IG Metall) in ver.di – Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft, dvema sindikatoma, ter, na drugi strani, SAP SE, evropsko družbo (SE), in SE-Betriebsrat der SAP SE, svetom delavcev družbe SAP, v zvezi s sporazumom o načinih udeležbe delavcev v družbi SAP.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 3, 5, 10, 15 in 18 Direktive 2001/86 je navedeno:

„(3) Za spodbujanje socialnih ciljev Skupnosti je treba predvsem glede udeležbe delavcev opredeliti posebne določbe, katerih cilj je zagotoviti, da ustanovitev SE ne povzroči odprave ali krčenja praks udeležbe delavcev, že obstoječih v družbah, ki sodelujejo pri ustanavljanju SE. Za uresničitev tega cilja si je treba prizadevati z uvedbo skupine pravil s tega področja, ki dopolnjujejo določbe [Uredbe Sveta (ES) št. 2157/2001 z dne 8. oktobra 2001 o statutu evropske družbe (SE) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 4, str. 251)].

[...]

(5) Zaradi velike raznolikosti predpisov in praks, ki obstajajo v državah članicah glede načina udeležbe predstavnikov delavcev pri odločanju v družbah, ni priporočljivo določiti enega samega evropskega modela udeležbe delavcev, ki bi se uporabljal za SE.

[...]

(10) Pravila glasovanja v posebnem organu, ki zastopa delavce pri pogajanjih, zlasti pri sklepanju sporazumov, ki predvidevajo v eni ali več udeleženi družbah raven soodločanja nižjo od obstoječe, bi morala biti sorazmerna z nevarnostjo odprave ali krčenja obstoječih sistemov in praks soodločanja. Ta nevarnost je večja za SE, ki je bil[a] ustanovljen[a] s preoblikovanjem ali združitvijo, kakor pa za ustanovitev holdinga ali skupne hčerinske družbe.

[...]

(15) Ta direktiva ne vpliva na druge obstoječe pravice glede udeležbe in ne vpliva nujno na druge obstoječe strukture zastopanja, ki jih določajo zakoni in prakse Skupnosti ter posameznih držav.

[...]

(18) Temeljno načelo in izrecni cilj te direktive je zaščita pridobljenih pravic delavcev glede udeležbe pri odločitvah družbe. Pravice delavcev, ki so veljale pred ustanovitvijo SE, naj bi določale podlago za pravice delavcev do udeležbe v SE (načelo ‚prej in potem‘). Zato bi morali takšen prijem uporabiti ne le pri ustanovitvi SE, temveč tudi pri strukturnih spremembah v obstoječem SE in za družbe, na katere vplivajo procesi strukturnih sprememb.“

4 Člen 1 te direktive določa:

„1. Ta direktiva ureja udeležbo delavcev v zadevah evropskih delniških družb [...] iz Uredbe [št. 2157/2001].

2. V ta namen je treba v vsakem SE sprejeti sporazume o udeležbi delavcev v skladu s pogajalskim postopkom iz členov 3 do 6 ali v skladu s Prilogo v okoliščinah iz člena 7.“

5 Člen 2 navedene direktive, naslovljen „Opredelitve pojmov“, določa:

„V tej direktivi:

[...]

- (e) ‚predstavniki delavcev‘ pomenijo predstavnike delavcev, ki jih predvidevata nacionalno pravo in/ali praksa;
- (f) ‚predstavniški organ‘ pomeni organ, ki zastopa delavce in je ustanovljen s sporazumi iz člena 4, ali v skladu z določbami Priloge, za obveščanje in posvetovanje z delavci v SE ter njegovih hčerinskih družbah in obratih, ki so v [Uniji], in kjer je primerno, za uresničevanje pravic soodločanja v zvezi z SE;
- (g) ‚posebno pogajalsko telo‘ pomeni organ, ki je v skladu s členom 3 ustanovljen za pogajanja s pristojnim organom udeleženih družb glede uvedbe ureditev za udeležbo delavcev v SE;
- (h) ‚udeležba delavcev‘ pomeni kakršenkoli mehanizem, vključno z obveščanjem, posvetovanjem in soodločanjem, prek katerega lahko predstavniki delavcev vplivajo na odločitve, ki se sprejemajo v družbah;
- (i) ‚obveščanje‘ pomeni obveščanje organa, ki zastopa delavce, in/ali predstavnikov delavcev s strani pristojnega organa SE o vprašanjih v zvezi s samim SE in s katero koli od njegovih hčerinskih družb ali obratov, ki so v drugi državi članici, ali o vprašanjih, ki presegajo pooblastila organov odločanja v posamezni državi članici, v času, na način in z vsebino, ki predstavnikom delavcev omogoča poglobljeno oceno možnega vpliva, in če je primerno, pripravo posvetovanj s pristojnim organom SE;
- (j) ‚posvetovanje‘ pomeni vzpostavitev dialoga in izmenjavo mnenj med organom, ki zastopa delavce, in/ali predstavniki delavcev in pristojnim organom SE, v času, na način in z vsebino, ki predstavnikom delavcev na podlagi zagotovljenih informacij omogoča, da izrazijo mnenje o načrtovanih ukrepih pristojnega organa, ki se lahko upošteva pri postopku odločanja v SE;
- (k) ‚soodločanje‘ pomeni vpliv organa, ki zastopa delavce, in/ali predstavnikov delavcev na zadeve družbe s:
 - pravico izvolitve ali imenovanja nekaterih članov nadzornega ali upravnega organa družbe ali
 - pravico priporočiti imenovanje in/ali nasprotovati imenovanju nekaterih ali vseh članov nadzornega ali upravnega organa družbe.“

6 Člen 3 te direktive, ki je v njenem oddelku II, naslovljenem „Pogajalski postopek“, določa:

„1. Kadar vodstvo ali upravni organi udeleženih družb načrtujejo ustanovitev SE, morajo čimprej po objavi okvirnih pogojev združitve ali oblikovanja matične družbe ali po odobritvi načrta za oblikovanje hčerinske družbe ali za preoblikovanje v SE narediti vse potrebno, vključno

z zagotavljanjem informacij o identiteti udeleženih družb, zadevnih hčerinskih družb ali zadevnih obratov in o številu njihovih delavcev, da začnejo pogajanja s predstavniki delavcev družb o ureditvah za njihovo udeležbo v SE.

2. V ta namen se ustanovi posebno pogajalsko telo, ki zastopa delavce udeleženih družb in zadevnih hčerinskih družb ali zadevnih obratov, v skladu z naslednjimi določbami:

[...]

(b) Države članice določijo metodo, ki jo je treba uporabljati za volitve ali imenovanje članov posebnega pogajalskega telesa, katere naj bi izvolili ali imenovali na njihovih ozemljih. Sprejeti morajo potrebne ukrepe za čim večje zagotavljanje, da imajo ti člani vsaj enega člana, zastopajočega vsako udeleženo družbo, ki ima delavce v zadevni državi članici. Takšni ukrepi ne smejo povečati skupnega števila članov.

Države članice lahko določijo, da takšni člani vključujejo predstavnike sindikatov ne glede na to, ali so ti zaposleni v udeleženi družbi ali zadevni hčerinski družbi ali v zadevnem obratu ali ne.

[...]

3. Posebno pogajalsko telo in pristojni organi udeleženih družb s pisnim sporazumom določijo načine udeležbe delavcev v SE.

[...]“

7 Člen 4 Direktive 2001/86, ki se nanaša na vsebino sporazuma o načinih udeležbe delavcev v SE, v odstavku 2(g) ter odstavkih 3 in 4 določa:

„2. Brez poseganja v neodvisnost strank in v skladu s členom 4 sporazum iz odstavka 1 med pristojnimi organi udeleženih družb in posebnim pogajalskim telesom določa:

[...]

(g) vsebino teh postopkov, (po potrebi) vključno s številom članov v upravnem ali nadzornem organu SE, ki jih bodo delavci upravičeni voliti, imenovati, jih priporočiti ali jim nasprotovati, postopke, po katerih delavci te člane lahko volijo, imenujejo, priporočijo ali jim nasprotujejo, in njihove pravice, če se stranki med pogajanjem odločita, da bosta uvedli načine za soodločanje;

[...]

3. Za sporazum ne veljajo standardna pravila iz Priloge, razen če sporazum določa drugače.

4. Brez poseganja v člen 13(3)(a) mora sporazum za s preoblikovanjem ustanovljeni SE določiti raven vseh elementov udeležbe delavcev, vsaj enako že obstoječi družbi, ki se bo preoblikovala v SE.“

8 Člen 7(1) te direktive določa:

„Za doseganje ciljev iz člena 1 države članice brez vpliva na spodnji odstavek 3 določijo standardna pravila o udeležbi delavcev, ki morajo izpolnjevati določbe, določene v Prilogi.

[...]“

9 Člen 11 navedene direktive določa:

„Države članice v skladu z zakonodajo Skupnosti sprejmejo ustrezne ukrepe za preprečevanje zlorabe SE v zvezi z odvzemom pravice do udeležbe ali z odrekanjem te pravice delavcem.“

10 Člen 13(3)(a) te direktive določa:

„Ta direktiva ne vpliva na:

(a) obstoječe pravice do udeležbe delavcev, ki jih predvidevata nacionalna zakonodaja in/ali praksa v državah članicah, kakor so jih deležni delavci v SE in njegovih hčerinskih družbah in obratih, razen soodločanja v organih SE“.

11 Priloga k Direktivi 2001/86 vsebuje standardna pravila iz člena 7 te direktive.

Nemško pravo

MitbestG

12 Člen 7 Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer (zakon o soodločanju delavcev) z dne 4. maja 1976 (BGBl. 1976 I, str. 1153), kakor je bil spremenjen z zakonom z dne 24. aprila 2015 (BGBl. 2015 I, str. 642) (v nadaljevanju: MitbestG), določa:

„(1) Nadzorni svet podjetja

1. s praviloma manj kot 10.000 delavci sestavlja šest članov nadzornega sveta iz vrst delničarjev in šest članov nadzornega sveta iz vrst delavcev;
2. s praviloma več kot 10.000, vendar manj kot 20.000 delavci, sestavlja osem članov nadzornega sveta iz vrst delničarjev in osem članov nadzornega sveta iz vrst delavcev;
3. s praviloma več kot 20.000 delavci sestavlja deset članov nadzornega sveta iz vrst delničarjev in deset članov nadzornega sveta iz vrst delavcev.

[...]

(2) Za člane nadzornega sveta iz vrst delavcev velja:

1. v nadzornem svetu s šestimi člani nadzornega sveta iz vrst delavcev morajo biti štirje delavci podjetja in dva predstavnika sindikatov;
2. v nadzornem svetu z osmimi člani nadzornega sveta iz vrst delavcev mora biti šest delavcev podjetja in dva predstavnika sindikatov;
3. v nadzornem svetu z desetimi člani nadzornega sveta iz vrst delavcev mora biti sedem delavcev podjetja in trije predstavniki sindikatov.

[...]

(5) Sindikati iz odstavka 2 morajo biti zastopani v samem podjetju ali drugem podjetju, katerega delavci se v skladu s tem zakonom udeležujejo volitev članov nadzornega sveta podjetja.“

13 Člen 16 tega zakona glede volitev predstavnikov sindikatov v nadzorni svet določa:

„(1) Delegati izvolijo člane nadzornega sveta, ki so na podlagi člena 7(2) predstavniki sindikatov, s tajnim glasovanjem in v skladu z načeli proporcionalnega zastopanja [...].

(2) Volitve potekajo na podlagi predlogov sindikatov, ki so zastopani v samem podjetju ali drugem podjetju, katerega delavci se v skladu s tem zakonom udeležujejo volitev članov nadzornega sveta podjetja. [...].“

SEBG

14 Člen 2 Gesetz über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft (zakon o udeležbi delavcev v evropski družbi) z dne 22. decembra 2004 (BGBl. 2004 I, str. 3675, 3686) v različici, veljavni od 1. marca 2020 (v nadaljevanju: SEBG), določa:

„[...]

(8) Udeležba delavcev pomeni kakršen koli mehanizem, vključno z obveščanjem, posvetovanjem in soodločanjem, prek katerega lahko predstavniki delavcev vplivajo na odločitve, ki se sprejemajo v družbah.

[...]

(12) Soodločanje pomeni vpliv delavcev na zadeve družbe s:

1. pravico izvolitve ali imenovanja nekaterih članov nadzornega ali upravnega organa družbe ali
2. pravico priporočiti imenovanje ali nasprotovati imenovanju nekaterih ali vseh članov nadzornega ali upravnega organa družbe.“

15 Člen 21 tega zakona določa:

„[...]

(3) Če stranke sklenejo sporazum o soodločanju, je treba določiti njegovo vsebino. Zlasti se je treba dogovoriti o:

1. številu članov v upravnem ali nadzornem organu SE, ki jih bodo delavci upravičeni voliti, imenovati, jih priporočiti ali jim nasprotovati;
2. postopku, po katerem delavci te člane lahko volijo, imenujejo, priporočijo ali jim nasprotujejo, in
3. pravicah teh članov.

[...]

(6) Brez poseganja v razmerje tega zakona do drugih določb o soodločanju delavcev v podjetju mora sporazum za s preoblikovanjem ustanovljeno SE določiti raven vseh elementov udeležbe delavcev, vsaj enako ravni v že obstoječi družbi, ki se bo preoblikovala v SE. To velja tudi ob spremembi dvotirne organizacijske strukture družbe v enotirno organizacijsko strukturo in obratno.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 16 Pred preoblikovanjem v SE je imela družba SAP pravno obliko delniške družbe nemškega prava in je imela v skladu z nacionalno zakonodajo nadzorni svet, sestavljen iz osmih članov iz vrst delničarjev in osmih članov iz vrst delavcev, med katerimi je bilo šest delavcev podjetja in dva predstavnika sindikatov. Oba predstavnika sindikatov so v skladu s členom 16(2) MitbestG predlagali sindikati, zastopani v skupini družb, ki ji pripada družba SAP, izvoljena pa sta bila z glasovanjem, ločenim od glasovanja za izvolitev preostalih šestih članov nadzornega sveta iz vrst delavcev.
- 17 Odkar je bila družba SAP leta 2014 preoblikovana v SE, ima nadzorni svet, ki ga sestavlja 18 članov. V skladu s sporazumom o načinih udeležbe delavcev v družbi SAP, sklenjenim med družbo SAP in posebno pogajalsko skupino, ustanovljeno v okviru družbe (v nadaljevanju: sporazum o udeležbi), je devet članov nadzornega sveta predstavnikov delavcev. Ta sporazum o udeležbi določa zlasti načine imenovanja predstavnikov delavcev in v zvezi s tem določa, da imajo sindikati, zastopani v skupini družb, ki ji pripada družba SAP, izključno pravico predlagati kandidate za del sedežev predstavnikov delavcev, zaposlenih v Nemčiji, pri čemer se ti kandidati izvolijo z glasovanjem, ločenim od tistega, s katerim se izvolijo drugi predstavniki delavcev.
- 18 Sporazum o udeležbi vsebuje tudi pravila o ustanovitvi nadzornega sveta, skrčenega na dvanajst članov (v nadaljevanju: skrčeni nadzorni svet), od katerih je šest predstavnikov delavcev. Predstavnike delavcev, ki ustrezajo prvim štirim sedežem, dodeljenim Zvezni republiki Nemčiji, izvolijo delavci, zaposleni v Nemčiji. Sindikati, zastopani v skupini družb, ki ji pripada družba SAP, lahko predlagajo kandidate za del sedežev, dodeljenih Zvezni republiki Nemčiji, vendar za izvolitev teh kandidatov ni predvideno ločeno glasovanje od tistega, s katerim se izvolijo drugi predstavniki delavcev.
- 19 Tožeči stranki v postopku v glavni stvari sta tako na prvi stopnji kot v pritožbenem postopku neuspešno izpodbijali pravila iz sporazuma o udeležbi, ki se nanašajo na imenovanje predstavnikov delavcev v skrčenem nadzornem svetu. Nato sta vložili revizijo pri Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija), ker sta menili, da so navedena pravila v nasprotju s členom 21(6) SEBG in da jih je treba zato razveljaviti, saj sindikatom ne dajejo izključne predlagalne pravice, to je pravice, ki bi bila zagotovljena z ločenim glasovanjem za neko število predstavnikov delavcev v skrčenem nadzornem svetu.
- 20 Družba SAP trdi, da izključna pravica sindikatov, da predlagajo kandidate za izvolitev predstavnikov delavcev v skrčenem nadzornem svetu, ki je določena v členu 7(2) MitbestG v povezavi s členom 16(2) tega zakona, s členom 21(6) SEBG ni zajeta.

- 21 Predložitveno sodišče meni, da bi bilo treba že na podlagi nacionalnega prava ugoditi predlogu tožečih strank v postopku v glavni stvari za razveljavitev pravil iz sporazuma o udeležbi, ki se nanašajo na imenovanje predstavnikov delavcev v skrčenem nadzornem svetu. S členom 21(6), prvi stavek, SEBG naj bi se namreč zahtevalo, da stranke sporazuma o udeležbi pri ustanovitvi SE s preoblikovanjem zagotovijo, da se elementi postopka udeležbe delavcev v smislu člena 2(8) SEBG, ki so odločilni za vpliv delavcev na sprejemanje odločitev v družbi, v enakovrednem obsegu ohranijo tudi v SE, ki bo ustanovljena. Te elemente naj bi bilo najprej treba – vsakič glede na postopke udeležbe delavcev v smislu člena 2(8) SEBG, ki v delniški družbi, ki se bo preoblikovala, že obstajajo – določiti na podlagi upoštevne nacionalnega prava. Dalje, elemente, ki so odločilni za vpliv delavcev na sprejemanje odločitev v družbi, naj bi bilo treba v enakovrednem obsegu ohraniti v SE, ki bo ustanovljena. Člen 21(6), prvi stavek, SEBG naj sicer ne bi nalagal popolne ohranitve obstoječih postopkov in stanja pravic v družbi, ki bo preoblikovana, vendar bi morali biti elementi postopka, ki so odločilni za vpliv predstavnikov delavcev na sprejemanje odločitev v družbi, ki bo preoblikovana, v sporazumu o udeležbi, veljavnem za SE, zagotovljeni v kvalitativno enakovrednem obsegu. V skladu z nacionalnim pravom pa naj bi bil cilj uporabe ločenega glasovanja za izvolitev kandidatov, ki jih predlagajo sindikati kot predstavniki delavcev v skrčenem nadzornem svetu, prav okrepitev vpliva predstavnikov delavcev na sprejemanje odločitev v podjetju z zagotavljanjem, da so med temi predstavniki osebe, ki so dobro seznanjene z danostmi in potrebami podjetja, hkrati pa imajo tudi zunanje strokovno znanje.
- 22 V obravnavani zadevi naj pravila iz sporazuma o udeležbi, ki se nanašajo na imenovanje predstavnikov delavcev v skrčenem nadzornem svetu, ne bi bila v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz člena 21(6) SEBG, saj sindikat, zastopan v skupini družb, ki ji pripada družba SAP, sicer dajejo pravico, da predlagajo kandidate za izvolitev članov navedenega nadzornega sveta iz vrst delavcev, vendar naj ne bi določala ločenega glasovanja za izvolitev teh članov in naj torej ne bi zagotavljala, da bo med predstavniki delavcev v tem nadzornem svetu dejansko prisoten predstavnik sindikata.
- 23 Predložitveno sodišče se kljub temu sprašuje, ali člen 4(4) Direktive 2001/86 ne določa drugačne in nižje ravni enotnega varstva, kot jo določa nemško pravo, ki bi bila po potrebi zavezujoča za vse države članice. V tem primeru bi moralo to sodišče člen 21(6) SEBG razlagati v skladu s pravom Unije.
- 24 V teh okoliščinah je Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je člen 21(6) [SEBG], iz katerega v primeru ustanovitve [SE] s preoblikovanjem s sedežem v Nemčiji izhaja, da je treba za določen del članov nadzornega sveta iz vrst delavcev zagotoviti ločen izbirni postopek za kandidate, ki jih predlagajo sindikati, združljiv s členom 4(4) [Direktive 2001/86]?“

Vprašanje za predhodno odločanje

Predmet vprašanja za predhodno odločanje

- 25 Družba SAP meni, da je treba najprej preučiti veljavnost člena 4(4) Direktive 2001/86 in odgovoriti na vprašanje, ali je ta določba – ki nalaga, da se v sporazum o udeležbi delavcev v primeru ustanovitve SE s preoblikovanjem vključijo strožja pravila kot v primeru ustanovitve take družbe

na kak drug način iz uvodne izjave 10 te direktive – združljiva s primarnim pravom, zlasti s členom 49 PDEU, prvi odstavek, prvi stavek, in členom 54, prvi odstavek, PDEU ter s členi 16, 17 in 20 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

- 26 Glede tega je treba spomniti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča zgolj nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, dolžno glede na posebnosti vsake zadeve presoditi tako o potrebi po sprejetju predhodne odločbe, zato da bi lahko izdalo sodbo, kot tudi o upoštevnosti vprašanj, ki jih postavi Sodišču (glej zlasti sodbo z dne 29. julija 2019, Hochtief Solutions Magyarország Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, točka 30 in navedena sodna praksa).
- 27 V obravnavani zadevi se vprašanje za predhodno odločanje nanaša na razlago člena 4(4) Direktive 2001/86, saj predložitveno sodišče ni izrazilo nobenega dvoma o veljavnosti te določbe.
- 28 Poleg tega v skladu z ustaljeno sodno prakso člen 267 PDEU ni podlaga za pravno sredstvo, ki bi bilo na voljo strankam v sporu, ki poteka pred nacionalnim sodiščem, tako da Sodišče ni zavezano presoditi veljavnosti prava Unije zgolj zato, ker je ena od teh strank v pisnem stališču navedla to vprašanje (sodbi z dne 5. maja 2011, MSD Sharp & Dohme, C-316/09, EU:C:2011:275, točka 23 in navedena sodna praksa, ter z dne 17. decembra 2015, APEX, C-371/14, EU:C:2015:828, točka 37).
- 29 Iz tega izhaja, da Sodišču v obravnavani zadevi ni treba odločiti o veljavnosti člena 4(4) Direktive 2001/86.

Razlaga člena 4(4) Direktive 2001/86

- 30 Predložitveno sodišče želi z vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu izvedeti, ali je treba člen 4(4) Direktive 2001/86 razlagati tako, da mora sporazum o načinih udeležbe delavcev, ki velja za SE, ustanovljeno s preoblikovanjem, kot je naveden v tej določbi, določati ločeno glasovanje za izvolitev nekega deleža kandidatov, ki jih predlagajo sindikati, za predstavnike delavcev v nadzornem svetu SE, če veljavno pravo nalaga tako ločeno glasovanje glede sestave nadzornega sveta družbe, ki se bo preoblikovala v SE.
- 31 V zvezi s tem je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso pri razlagi neke določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi okvir in cilje, ki jim sledi ureditev, katere del je, in po potrebi zgodovino njenega nastanka (sodba z dne 19. decembra 2019, Nederlands Uitgeversverbond in Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, točka 38 in navedena sodna praksa).
- 32 Na prvem mestu, kar zadeva besedilo člena 4(4) Direktive 2001/86, zadnjenavedeni člen določa, da brez poseganja v člen 13(3)(a) te direktive v primeru SE, ustanovljene s preoblikovanjem, sporazum o načinih udeležbe delavcev v tej SE določa „raven vseh elementov udeležbe delavcev, vsaj enako že obstoječi družbi, ki se bo preoblikovala v SE“.
- 33 Glede izraza „vsi elementi udeležbe“ iz te določbe je treba navesti, da Direktiva 2001/86 v členu 2(h) „udeležbo delavcev“ opredeljuje kot „kakršenkoli mehanizem, vključno z obveščanjem, posvetovanjem in soodločanjem, prek katerega lahko predstavniki delavcev vplivajo na odločitve, ki se sprejemajo v družbah“. Navesti je treba tudi, da je pojem „soodločanje“ v členu 2(k) opredeljen kot „vpliv organa, ki zastopa delavce, in/ali predstavnikov delavcev na

zadeve družbe s“ „pravico izvolitve ali imenovanja nekaterih članov nadzornega ali upravnega organa družbe“ ali „pravico priporočiti imenovanje in/ali nasprotovati imenovanju nekaterih ali vseh članov nadzornega ali upravnega organa družbe“.

- 34 Tako na eni strani iz teh opredelitev izhaja, da je „soodločanje“ kot tako mehanizem, s katerim lahko predstavniki delavcev vplivajo na odločitve, ki se sprejemajo v podjetju, tako da uresničujejo bodisi svojo pravico do izvolitve ali imenovanja nekaterih članov nadzornih ali upravnih organov družbe bodisi svojo pravico, da to imenovanje priporočijo ali mu nasprotujejo. Ob upoštevanju izraza „vsi elementi“, ki je uporabljen v členu 4(4) Direktive 2001/86, je treba zato šteti, da je treba v okviru sporazuma, ki se nanaša na SE, ustanovljeno s preoblikovanjem, upoštevati vse elemente, značilne za zadevni način soodločanja, ki organu, ki zastopa delavce ali njihove predstavnike, omogočajo vplivanje na zadeve družbe, kot so zlasti načini uresničevanja zgoraj navedenih pravic do izvolitve, imenovanja, priporočila ali nasprotovanja.
- 35 Na drugi strani navedene opredelitve napotujejo na pojem „predstavniki delavcev“, ki se v skladu s členom 2(e) Direktive 2001/86 nanaša na „predstavnike delavcev, ki jih predvidevata nacionalno pravo in/ali praksa“. Zato je treba ugotoviti, da zakonodajalec Unije tega pojma ni opredelil, temveč se je v zvezi s tem omejil na sklicevanje na nacionalno zakonodajo in/ali prakso.
- 36 Enaka ugotovitev velja za izraz „raven vseh elementov udeležbe delavcev, vsaj enaka že obstoječi družbi, ki se bo preoblikovala v SE“ iz člena 4(4) te direktive.
- 37 To besedilo, ki se nanaša na stopnjo udeležbe, ki je v družbi obstajala pred njenim preoblikovanjem v SE, namreč očitno napotuje na nacionalno zakonodajo in/ali prakso države članice, v kateri ima ta družba sedež, in sicer v obravnavanem primeru na nemško zakonodajo. Iz tega izhaja, da morajo stranke sporazuma o načinih udeležbe delavcev v SE preveriti, ali je stopnja udeležbe delavcev, ki je predvidena v sporazumu, glede vseh elementov te udeležbe vsaj enakovredna tisti, ki jo določa ta zakonodaja.
- 38 Že na podlagi analize besedila člena 4(4) Direktive 2001/86 je tako razvidno, da je zakonodajalec Unije glede opredelitve predstavnikov delavcev in stopnje njihove udeležbe, ki se mora v primeru ustanovitve SE s preoblikovanjem ohraniti na vsaj enakovredni ravni, napotil na nacionalno zakonodajo in/ali prakso države članice, v kateri ima sedež družba, ki se bo preoblikovala v SE. Zlasti v zvezi s soodločanjem je torej tako pri določitvi oseb, pooblaščenih za zastopanje delavcev, kot pri določitvi elementov, značilnih za soodločanje, ki navedenim predstavnikom delavcev zaradi uresničevanja pravic iz člena 2(k) te direktive omogočajo vplivanje na odločitve, ki se sprejemajo v podjetju, nujno sklicevanje na presoje, ki jih je v zvezi s tem opravil nacionalni zakonodajalec, in na upošteveno nacionalno prakso. Kot je sicer razvidno iz uvodne izjave 5 Direktive 2001/86, je zakonodajalec Unije ravno štel, da zaradi velike raznolikosti predpisov in praks, ki obstajajo v državah članicah glede načina udeležbe predstavnikov delavcev pri odločanju v družbah, ni priporočljivo določiti enega samega evropskega modela udeležbe delavcev, ki bi se uporabljal za SE.
- 39 Iz tega izhaja, da če je postopkovni element, ki ga določa nacionalna zakonodaja, kot je v obravnavanem primeru posebno glasovanje za izvolitev kandidatov za predstavnike delavcev v nadzornem svetu družbe, ki jih za določeno število sedežev v tem svetu predlagajo sindikati, značilen element nacionalne ureditve soodločanja predstavnikov delavcev, ki je bil uveden zaradi okrepitve sodelovanja delavcev v podjetju, in če mu ta zakonodaja, kot v obravnavanem primeru,

pripisuje zavezujočo naravo, je treba šteti, da je ta postopkovni element del „vseh elementov udeležbe delavcev“ v smislu člena 4(4) Direktive 2001/86. Ta postopkovni element je torej treba upoštevati pri sporazumu o načinih udeležbe iz te določbe.

- 40 Na drugem mestu, kar zadeva okvir, v katerega spada člen 4(4) Direktive 2001/86, ta govori v prid jezikovni razlagi te določbe, in sicer v smislu, da je zakonodajalec Unije za SE, ustanovljene s preoblikovanjem, nameraval prihraniti posebno obravnavo, zato da ne bi bilo poseženo v pravice na področju udeležbe, ki jih imajo delavci družbe, ki se bo preoblikovala v SE, na podlagi nacionalne zakonodaje in/ali prakse.
- 41 Najprej, v odstavku 2 člena 4 te direktive so tako naštetih različni elementi, ki jih mora vsebovati sporazum o načinih udeležbe delavcev v SE, med katerimi so po potrebi število članov v upravnem ali nadzornem organu SE, ki jih bodo delavci upravičeni voliti, imenovati, jih priporočiti ali jim nasprotovati, postopki, po katerih delavci te člane lahko volijo, imenujejo, priporočijo ali jim nasprotujejo, in njihove pravice. V skladu s to določbo pa se ta uporablja „v skladu s členom [z odstavkom] 4“ tega člena, tako da zadnjenavedenega odstavka ni mogoče obravnavati kot določbo o odstopanju, ki bi se razlagala ozko.
- 42 Dalje, iz uvodne izjave 10 navedene direktive je razvidno, da je zakonodajalec EU menil, da v primeru ustanovitve SE, zlasti s preoblikovanjem, obstaja večje tveganje odprave ali krčenja obstoječih sistemov in praks udeležbe.
- 43 Jezikovna razlaga člena 4(4) Direktive 2001/86, ki je podana v točki 39 te sodbe, je, na tretjem mestu, skladna s ciljem, ki mu sledi ta direktiva. V skladu z uvodno izjavo 18 te direktive je namreč „[t]emeljno načelo in izrecni cilj [navedene] direktive [...] zaščita pridobljenih pravic delavcev glede udeležbe pri odločitvah družbe“. V tej uvodni izjavi je prav tako navedeno, da naj bi „[p]ravice delavcev, ki so veljale pred ustanovitvijo SE, [...] določale podlago za pravice delavcev do udeležbe v SE (načelo ‚prej in potem‘)“. Iz Direktive 2001/86 tako izhaja, da jamstvo pridobljenih pravic, ki ga želi zakonodajalec Unije, ne vključuje le ohranitve pridobljenih pravic delavcev družbe, ki se bo preoblikovala v SE, ampak tudi razširitev teh pravic na vse delavce SE (glej v tem smislu sodbo z dne 20. junija 2013, Komisija/Nizozemska, C-635/11, EU:C:2013:408, točki 40 in 41).
- 44 Dodati je treba – kot je razvidno tudi iz uvodnih izjav 10 in 15 Direktive 2001/86 ter njenega člena 11 – da je zakonodajalec Unije želel preprečiti nevarnost, da bi ustanovitev SE, zlasti s preoblikovanjem, povzročila krčenje ali celo odpravo pravic do udeležbe, ki so jih delavci družbe, ki se bo preoblikovala v SE, imeli na podlagi nacionalne zakonodaje in/ali prakse.
- 45 Nazadnje, na četrtem mestu, v prid jezikovne, kontekstualne in teleološke razlage člena 4(4) Direktive 2001/86, ki izhaja iz točk od 32 do 44 te sodbe, govori tudi zgodovina nastanka te direktive. Kot so namreč na eni strani priznale vse stranke, ki so predložile stališče, in kot je razvidno iz končnega poročila skupine strokovnjakov „Evropski sistemi udeležbe delavcev“ (Davignonovo poročilo) iz maja 1997 (C4-0455/97), je bila ureditev, ki je veljala za SE s preoblikovanjem, glavna ovira pri pogajanjih za sprejetje navedene direktive. Zlasti nemška vlada je v zvezi s tem izrazila zaskrbljenost nad nevarnostjo, da bi ustanovitev SE s preoblikovanjem povzročila zmanjšanje stopnje udeležbe delavcev v družbi, ki se preoblikuje v SE. Postopek sprejemanja te direktive se je lahko nadaljeval šele z uvedbo določbe, ki posebej obravnava primer ustanovitve SE s preoblikovanjem in zagotavlja, da takšna ustanovitev ne vodi k zmanjšanju stopnje udeležbe delavcev v družbi, ki se preoblikuje, pri čemer je bila ta določba nazadnje vključena v člen 4(4) Direktive 2001/86.

- 46 Glede na navedeno je treba člen 4(4) Direktive 2001/86 razlagati tako, da mora sporazum o načinih udeležbe delavcev, ki velja za SE, ustanovljeno s preoblikovanjem, določati ločeno glasovanje za izvolitev nekega deleža kandidatov, ki jih predlagajo sindikati, za predstavnike delavcev v nadzornem svetu SE, če veljavno nacionalno pravo nalaga tako ločeno glasovanje glede sestave nadzornega sveta družbe, ki se bo preoblikovala v SE.
- 47 Zato je treba v obravnavani zadevi to, ali sporazum o udeležbi zagotavlja vsaj enako raven udeležbe delavcev pri sprejemanju odločitev v družbi SAP SE po njenem preoblikovanju v SE, presojati ob upoštevanju nemškega prava, kot je veljalo za družbo SAP pred njenim preoblikovanjem v SE, zlasti člena 7(2) MitbestG v povezavi s členom 16(2) tega zakona.
- 48 Pojasniti je še treba – kot je navedeno v točki 43 te sodbe – da jamstvo pridobljenih pravic, ki ga želi zakonodajalec Unije, ne pomeni le ohranitve pridobljenih pravic delavcev družbe, ki bo preoblikovana v SE, temveč tudi razširitev teh pravic na vse delavce SE, zato morajo imeti vsi delavci SE, ustanovljene s preoblikovanjem, enake pravice, kot so jih imeli delavci družbe pred preoblikovanjem v SE.
- 49 Iz tega izhaja, da morajo imeti v obravnavani zadevi vsi delavci družbe SAP možnost izkoristiti volilni postopek, ki ga določa nemška zakonodaja, in sicer tudi če to v tej zakonodaji ni navedeno. Kot je razvidno iz predložitvene odločbe in točke 55 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, za ohranitev pravic teh delavcev, za spodbujanje socialnih ciljev Unije, kot so navedeni v uvodni izjavi 3 Direktive 2001/86, in za zagotovitev obstoja postopkov obveščanja, posvetovanja z delavci in udeležbe delavcev na čezmejni ravni, pravice do predlaganja nekega deleža kandidatov pri izvolitvi predstavnikov delavcev v nadzornem svetu SE, ustanovljene s preoblikovanjem, kakršna je družba SAP, ni mogoče omejiti zgolj na nemške sindikate, temveč jo je treba razširiti na vse sindikate, zastopane v SE, njenih hčerinskih družbah in obratih, tako da se zagotovi enakost med temi sindikati glede te pravice.
- 50 Ob upoštevanju vseh navedenih preudarkov je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(4) Direktive 2001/86 razlagati tako, da mora sporazum o načinih udeležbe delavcev, ki velja za SE, ustanovljeno s preoblikovanjem, kot je naveden v tej določbi, določati ločeno glasovanje za izvolitev nekega deleža kandidatov, ki jih predlagajo sindikati, za predstavnike delavcev v nadzornem svetu SE, če veljavno nacionalno pravo nalaga tako ločeno glasovanje glede sestave nadzornega sveta družbe, ki se bo preoblikovala v SE, pri čemer je treba v okviru tega glasovanja spoštovati enako obravnavanje med delavci te SE, njenih hčerinskih družb in obratov ter med sindikati, ki so v njih zastopani.

Stroški

- 51 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člen 4(4) Direktive Sveta 2001/86/ES z dne 8. oktobra 2001 o dopolnitvi Statuta evropske družbe glede udeležbe delavcev

je treba razlagati tako, da

mora sporazum o načinih udeležbe delavcev, ki velja za evropsko družbo (SE), ustanovljeno s preoblikovanjem, kot je naveden v tej določbi, določati ločeno glasovanje za izvolitev nekega deleža kandidatov, ki jih predlagajo sindikati, za predstavnike delavcev v nadzornem svetu SE, če veljavno nacionalno pravo nalaga tako ločeno glasovanje glede sestave nadzornega sveta družbe, ki se bo preoblikovala v SE, pri čemer je treba v okviru tega glasovanja spoštovati enako obravnavanje med delavci te SE, njenih hčerinskih družb in obratov ter med sindikati, ki so v njih zastopani.

Podpisi